

τά σύννεφα, τὴ σιγαλιὰ καὶ τὴ νύχτα· τὴ θάλασσα, τὴν ἀπέραντη καὶ πράσινη· τὸ νερὸ, τὸ ἄμορφο καὶ τὸ πολύμορφο· τὸν τόπο πού δὲ θὰ βρεθεῖς· τὸν ἀγαπητικὸ πού δὲ θὰ γνωρίσεις· τὰ παράταιρα λουλούδια· τίς μυρουδιές πού φέρνουνε παραλήρημα· τίς γάτες πού λιγώνουνται ἀπάνω στὰ πιάννα, κι ἀναστενάζουνε, σὰν τίς γυναῖκες, μὲ μιὰ φωνὴ βραχνή καὶ σιγαλή.

«Καὶ θὰ σάγαπῆσουνε ὅσοι μάγαποῦν, θὰ σὲ τριγυρνοῦνε ὅσοι μὲ λατρεύουν. Θὰ εἶσαι ἡ βασίλισσα τῶν ἀνθρώπων μὲ τὰ πράσινα μάτια, πούσφιξα κι αὐτῶν τὸ λαιμὸ σταπρονύχτερά μου τὰ χάρδια· αὐτῶν πού ἀγαποῦνε τὴ θάλασσα, τὴ θάλασσα τὴν ἀπέραντη, τὴν πολυτάραχη καὶ πράσινη, τὸ νερὸ τὸ ἄμορφο καὶ πολύμορφο, τὸν τόπον ὅπου δὲν εἶναι, τὴ γυναῖκα πού δὲ γνωρίζουν, τὰ στοιχειωμένα λουλούδια πού μοιάζουνε θυμιατὰ ἄγνωστης θρησκείας, τίς μυρουδιές πού σαλεύουν τὴ θέληση, καὶ τᾶγρια καὶ ποθοπλάνταχτα ζῶα, πού εἶναι τὰ σύμβολα τῆς τρέλλας τῶν».

Καὶ νά γι' αὐτό, καταραμένο ἀκριβὸ χαϊδεμένο παιδί, εἶμαι τώρα γεριμένος στὰ πόδια σου καὶ γυρεύω σ' ὅλο σου τὸ πρόσωπο τὴν ἀποφεγγιὰ ἀπὸ τὴν τρομακτικὴ θεότητα, τὴν προστάτισσα Μοίρα, τὴν φαρμακερὴ θηλάστρα ὄλων τῶν **ἀλαφροήσκιωτων**.

ΕΣΠΕΡΟΣ

ΚΟΥΒΕΝΤΕΣ

ΠΑΙΔΙΑΚΗΣΙΑ ΧΑΡΑ ΚΑΙ ΛΥΠΗ

Πολλές φορές συλλογίστηκα, γιατί τάχα ἡ χαρὰ τοῦ παιδιοῦ νὰ εἶναι μεγαλύτερη, βαθύτερη, δυνατώτερη ἀπὸ τὴ λύπη του; Ἡ μήπως τάχα λαθεῖω, μήπως τίς ξεχνοῦμε τίς παλιές μας, δηλαδή τίς νεανικές μας τίς λύπες; Μὰ γιατί λοιπὸ νὰ τίς ξεχνοῦμε, ἐνῶ τὰ περιστατικὰ πού μᾶς προξενήσανε ζωηρὴ χαρὰ ἐντυπώνονται στὴν ψυχὴ μὲ τρόπο πού μᾶς ζωῆς ἀνεμοστρόβιλοι δὲν μποροῦνε νὰ τὰ σβύσουνε;

Ὅριστε ἓνα ἀσήμαντο, μὰ πολὺ χαρακτηριστικὸ παράδειγμα:

Πρέπει νὰ εἶμουν αὖς πέντε χρονῶ. Σὰν ἀκουγα βιολί νὰ παίζῃ, τρελλαίνουμουν. Πολλές φορές τὴ νύχτα πῆγαινα κρυφὰ ἀπὸ τὸ κρεβάτι κι ἀκουμπούσα στοῦ παράθυρου τὰ κάγκελα νὰκούσω τίς οὐράνιες (τέτοιες μοῦ φαινότανε, λοιπὸν τέτοιες εἶτανε) μελωδίες πού ξεχύνονταν ἀπὸ ἀντικρυνὸ σπιτί, πέρα ἀπὸ τὸ περιδῶλι, κι ἀντιλαλοῦσανε ἀνά-

μεσα στὰ δέντρα καὶ στὸν ἥσυχο τὸν αἰθέρα μὲ τόνους πού ἔλεγεσ καὶ τὰ ξεσκίζανε τὰ σωθικά μου ἀπὸ τὴ συγκίνηση.

Σὰν ἔβλεπα πάλε βιολί ἀπὸ κοντὰ καὶ τὸ παίζανε, μοῦ φαινότανε πῶς ζωντανὸ εἶτανε καὶ τὸ βιολί, ὀλοζώντανε καὶ τὸ δοξάρι πού κολνοῦσε ἀπάνω του κι ἀνεβοκατέβαινε, καὶ κάθε φορὰ πού ἀνέβαινε ἢ κατέβαινε τοῦ μιλοῦσε τῷ βιολιστῷ σὲ μιὰ θεϊκὴ γλώσσα, καὶ τοῦλεγε χίλια πράματα ἀπάνω στὸν οἶστρο του, στὴ γοργή του ἐκείνη τὴν ἔξαψη, στᾶγκάλιασμα του τὸ μαγικό.

Μὰ καὶ βουδὸ ἀν τύχαινε καὶ κοίτουσαν ἡ κρεμιότανε σιμά μου τὸ βιολί, πάλι σὰν κάτι ζωντανὸ κι ὀλόμορφο μοῦ φαινότανε, κάτι πού τὴν εἶχε μέσα του τὴ φωνὴ ἐκείνη πάντα, μόνο πῶς ἤσυχάζε τώρα· μὲ τὸ μαῦρο τὸ χέρι, μὲ τὴν κυρτὴ καὶ τὴ γυαλιστερὴ του τὴ ράχη, μὲ τίς χόρδες του τίς ἀλευρωμένες ἀπὸ τὸ παίζε παίζε, τέλος μὲ τίς δυὸ παράξενες περισπωμένες δίπλα στὶς χόρδες.

Αὐτά, σὰν εἶδος προοίμιο. Τώρα καὶ τὴν ἱστορία.

Εἶχα ἓνα θεῖο πρᾶματευτὴ. Πολλὰ λόγια μαζὶ του δὲν εἶχα. Σοβαρὸς ἄνθρωπος, μάλιστα μὲ παιδιὰ, ἀγκαλιὰ, ἔσο θυμοῦμαι, χαρκόποπος λιγάκι μὲ τοὺς συνομήλικούς του. Κάπου κάπου ἐφευγε αὐτὸς ὁ θεῖός, καὶ πῆγαινε στὴ Σμύρνη νὰ ψουνίσῃ πράματα. Ἦρθε λοιπὸ μιὰ φορὰ σπῖτι μας νὰ μᾶς δῆ, ὕστερ' ἀπὸ ἓνα τέτοιο ταξίδι. Ἄξαφνα βγάζει ἀπὸ μέσα ἀπὸ ἓνα κομάτι χαρτί ἓνα — βιολί! Μικρὸ μικρὸ βιολί, ἄς πούμε τὸ μισὸ ἀπὸ τὸ συνηθισμένο. Καὶ τὸ δοξάρι μαζὶ. Καὶ μοῦ τὰ δίνει! Γυρεύω νὰ συλλογιστῶ αὐτὴ τὴ στιγμή τί θὰ μοῦφερνε σήμερα τέτοια χαρὰ καὶ δὲ βρῶσκω τίποτα! Μὰ δὲν εἶτανε χαρὰ ἐκείνη. Εἶταν ἀληθινὸ πέταμα τῆς ψυχῆς μέσα στὴ γλύκα καὶ μέσα στὸ φῶς. Ἄν τέτοιος εἶναι κι ὁ Παράδεισος, τοῦ ἀξίζει ἀλήθεια ὅσα τοῦ λένε.

Ἐπειτα, δὲν εἶτανε ἡ χαρὰ μονάχα, εἶτανε κ' ἡ ἐδνωμοσύνη μου πρὸς τὸ θεῖο μου ἐκεῖνο, καθὼς στεκότανε μπροστά μου ἀμίλητος, μὲ χαμόγελο σοβαρό. Σωστός λοιπὸ Θεὸς κ' ἐκεῖνος.

Ἐπειτα μ' ἐπίασε μιὰ ἀπορία, βαθεῖα κι αὐτὴ σὰν τὴ χαρὰ μου, πῶς μαθὲς τὸννοῖωσε ὁ θεῖός μου πῶς μ' ἀρέσουνε τὰ βιολιά, ἀφοῦ ἐγὼ τὰ γούσια μου δὲ συνήθιζα νὰ τὰ λέω, παρὰ κρατοῦσα καὶ χαρὲς καὶ λύπες κι ὅλα κρυφὰ μέσα μου. Ἄλλο τόσο Θεὸς τὸ λοιπὸν ὁ φίλος.

Θυμοῦμαι πού πήρα καὶ βιολί καὶ δοξάρι καὶ βγήκα ἔξω στὸν ἥλιακὸ νὰ τὸ παίζω. Ἀλήθεια πῶς ἡ φωνὴ του εἶταν φιλοῦταικη, καὶ μόλις τὴν ἀκουγα ἴδιος μου, ὄχι νὰ διαλαλήξῃ καὶ στὸν αἰθέρα. Γλήγορα ἔμαθα νὰ βγάξω τόνους ἀπὸ τὸ παιδιακήσιο

μου τὸ βιολί. Ὡς καὶ σκοποῦς ἐθραζα σὲ λίγων καιρῶν. Μὲ τὸ βιολί μου καιμέμουνα, καὶ μ' ἐκείνο ζυπνοῦσα.

Ὅλ' αὐτά, καὶ ἄλλα τέτοια, τὰ θυμοῦμαι ἔξαστερα σὰ νᾶταν ἐχτές. Μὲ τί τρόπο δμως ἔσπασε τὸ βιολί ἐκείνο, (γιατὶ πρέπει νᾶσπασε τέλος πάντων), ἂν ἐκλαψα, ἂν πόνεσα σὴν τῶχασα πιά γιὰ πάντα, — γιὰ ἔλ' αὐτά, ἄσπρο χαρτί τὸ θυμηγικό μου.

A. E.

Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

Ἀπὸ δῶ καὶ ὀμπρός ὁ «Νουμάς» θὰ βγαίνει ταχτικά κάθε Σαβάτο.

— Στις 11 τοῦ περασμένου Δεκέβρη γενήκανε οἱ ἐκλογές τῆς καινούριας ἐπιτροπῆς τῆς «Φοιτητικῆς Συντροφιάς» καὶ ἐκλεγτήκανε οἱ κ.κ. Νικ. Μελετόπουλος (φοιτητ. Φυσ.), Μιχ. Γκιώνης (φοιτ. Γιατρ.), Μιχ. Πετριδης (φοιτ. Φιλολ.) καὶ ἀναπληρωματικοὶ οἱ κ.κ. Γιάννης Σανθάκης (φοιτ. Νομ.), Ι. Παπιδόπουλος (φοιτ. Γιατρ.) καὶ Γ. Κορδάτος (φοιτ. Νομ.). Τὸ γραφεῖο τῆς «Συντροφιάς» (ὁδὸς Αἰόλου 117) ἀνοίγει κάθε βράδι στις 6.

— Στὸ μουσικοκριτικὸ ἄρθρο τοῦ Φήμιου ποὺ δημοσιεύτηκε στὸ περασμένο φύλλο (σελ. 13) εἶνα παράγραφος πρέπει νὰ διορθωθεῖ ἔτσι: «Πολὺ εὐτυχισμένη ἡ ἐμπνευση τῶν δυὸ αὐτῶν θεμάτων. Τὸ πρῶτο πεταχτό, δροσερό, σὰ νεραϊδοχαρὸς μέσα σὲ δάσος, τὸ ἄλλο πλαϊνὸ, τραγουδιστό, σὴν ἐχειλίισμι χυρούμενης ψυχῆς. Ὁλόκληρο τὸ ἔργο πολὺ μελετημένο σιτὴν ὀρχήστρα».

— Ὅσα ἀναγγεῖλαμε γιὰ τοῦτο τὸ φύλλο καὶ δὲν μῆθκανε, γιατί μᾶς ἔλειψε ὁ τόπος, δηλ. «ὁ Τριστάνος καὶ ἡ Ἰζόλδη» κτλ., θὰ μποῦνε στὸ φύλλο τοῦ ἄλλου Σαβάτου.

— Στὴ Λογοτεχνικὴ βιβλιοθήκη τοῦ Φέξη βγήκανε δυὸ διαλεχτά βιβλία, οἱ «Νησιώτικες Ἱστορίες» τοῦ Ἀργύρη Ἐφταλιώτη καὶ τοῦ Κωστή Παλαμά «Οἱ Καημοὶ τῆς λιμνοθάλασσης — καὶ τὰ Σατιρικά γυμνάσματα», ποὺ δημοσιεύτηκανε σὲ περασμένους τόμους τοῦ «Νουμά». Τὸ κά'ε βιβλ. οὐ πουλιέται δυὸ δεχαμέες.

— Ἀξίζει νὰ συζητεῖ κανεὶς τὸν κ. Ι. Ζερβὸ ποὺ διευτύνει αὐτὴ τὴν ἰληθινὰ ἐθνικὴ ἐργασία καὶ ποὺ πλουτίζει τὴν φιλολογία μας μὲ τέτιες διαλεχτές ἔκδοσες.

— Στὴν ἴδια σειρά τῆς Λογοτεχνικῆς βιβλιοθήκης βγήκανε καὶ τὰ «Συριακὰ διηγήματα» τοῦ Ροῦδη, μὲ προλεγόμενα τοῦ καθηγητῆ κ. Ἀντρέαδη.

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. κ. R. Park καὶ Νικ. Γιαν. Liverpool, Σπ. Κοντολ. Σμύρνη, Α. Σουρ. Σπάρτη. Λάβαμε τὴν συνδρομὴν τοῦ 912 καὶ εὐχαριστοῦμε. — κ. Μ. Ρωσ. Khartoum. Στείλε μας Λεφ. Hearn. Θὰν τὸ δημοσιέψουμε — κ. C. Mol. Γενέβη. Λάβαμε τὰ 10 φρ. καὶ εὐχαριστοῦμε. — κ. Ε. Ἐλ. Ζυρίχη. Λάβαμε τὴν συνδρομὴν κτλ. καὶ εὐχαριστοῦμε. Στείλαμε τὰ «Ἀγκάθια καὶ Τριβόλοι».

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΣΑΒΑΤΟ

Ἰδιοκτήτης: Δ. ΙΙ ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, ἀρ. 4, ΑΘΗΝΑ

Συνδρομὴ χρονιάτικη: Γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κρήτη δρ. 10. Γιὰ τὸ ἔξωτερικὸ φρ. χρ. 12,50.—Γιὰ τίς ἐπαρχίες δεχόμεστε καὶ τρίμηνες συνδρομῆς (1 δρ. τὴν τρίμηνία).—Κανένος δὲ γράφεται συνδρομητής, ἀ δὲν προπλερώσει τὴν συνδρομὴν του.

20 λεπτά τὸ φύλλο. — Τὰ περιεμένα φύλλα ποὺ λιοῦνται στὸ γραφεῖο μας διπλὴ τιμὴ.

Βρίσκεται στὴν Ἀθήνα σ' ὅλα τὰ κίόσκια, καὶ στις ἐπαρχίες σ' ὅλα τὰ πραχτορεῖα τῶν Ἐφημερίδων.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΟΜΙΛΟΣ

Αὐτὲς τίς μέρες κυκλοφόρησε—αὐτὴ τὴν φορὰ μάλιστα σὲ κάπως εὐρύτερο κύκλο—τὸ πρῶτο τεῦχος τοῦ «Δελτίου τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Ὀμίλου» τοῦ 1912. Μὰ καὶ στὰ Προλεγόμενά του βλέπουμε τὴν λογοδοσίαν τοῦ Ὀμίλου γιὰ τὰ περασμένα καὶ τὸ πρόγραμμά του γιὰ τὸ μέλλον—ἀιστανόμεστε τὴν ἀνάγκη νὰ τὰ ἴδουμε καὶ μεῖς μὲ τὸ δικὸ μας τὸ μάτι, νὰ γράψουμε τίς δικές μας σκέψεις γιὰ ὅτι ἔγινε καὶ γιὰ ὅτι μπορεῖ νὰ γίνῃ γιὰ τὰ Προλεγόμενα αὐτὰ ποὺ βγαίνουν θεωρητικὰ ἀπ' τὸν Ὀμιλο, εἶναι πραγματικὰ γνώμη λίγων ἀνθρώπων ποὺ ἀποτελοῦν τὸν Ὀμιλο, ἴσως πῶς λίγων καὶ ἀπ' τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς ποὺ τὸν διευθύνει, ἴσως καὶ ἐνὸς μόνο. Ὁ Ὀμιλος συστάθηκε ἀπὸ λίγους ἀνθρώπους «μὲ τὸ σκοπὸ νὰ ἱδρῦσει ἕνα Πρότυπο Δημοτικὸ Σχολεῖο στὴν Ἀθήνα καὶ νὰ βοηθήσει ν' ἀναμορφωθεῖ, μὲ τὸν καιρὸ, ἡ ἑλληνικὴ ἐκπαίδευση» καὶ ἐσκέφτηκε νὰ μεταχειριστεῖ γιὰ μέσα του «διαλέξεις καὶ ἔκδοσες βιβλίων, ἐφημερίδας καὶ περιοδικοῦ». Εἶν' ἀλήθεια πῶς ἡ πρώτη ἐντύπωση ὅσων διάδασαν τὰ πρῶτα ἔγγραφα ποὺ βγήκανε μὲς ἀπ' τὸν Ὀμιλο εἶταν ἐνθουσιαστικὴ γιὰ τοὺς φιλελεύθερους, μάλιστα ἐκείνους ποὺ σὴν καὶ μένα ἔδλεπαν ἀπ' τὸ ἔξωτερικὸ τὴν ἐποχὴ ἐκείνη μὲ λυπητερὸ μάτι τὰ ἑλληνικά μας πράματα, γιατί ἡ ἐπανάσταση τοῦ 1909 μᾶς φάνηκε ἀμέσως μισή, ἔχοντας ἀφορμὴ μὰ ὄχι ὄρι-

σμένο σκοπό, έχοντας το αίσθημα πώς λείπει κάτι μὰ μὴν ξέροντας οὔτε τὸ τί λείπει οὔτε τὸ πῶς μπορεῖ νὰ ἀναπληρωθεῖ. Τὴν ἐντύπωση τὴν ἔκανε πρὸς εὐχάριστη ἢ σκέψη πῶς ἓνας δημοτικιστὴς ἔπρεπε νὰναι καὶ φιλελεύτερος, σκέψη πού τὴ βλέπαμε ἐφαρμοσμένη σὲ μερικοὺς ἀπ' αὐτοὺς ἰδρυτὲς πού ξέραμε τίς φιλελεύτερες ἀρχές τους. Τὴ δράση τοῦ "Ομιλοῦ σ' αὐτὸ τὸ μεταξὺ δὲν τὴν παρακολοῦθησαμε ἀπὸ κοντὰ· βλέπαμε μόνο τὸ Δελτίο του καὶ μάθαμε πῶς τὰ μέλη του αὐξάναν καθημερινὰ καὶ νομίζαμε πῶς τὰ μέλη αὐτὰ θὰ εἴταν ἐπίσης φιλελεύτερα καὶ χαϊρόμαστε γιατί ἀρχίζε καὶ στὸν τόπο μας ὀργάνωση κάτου ἀπὸ φιλελεύτερες ἀρχές, ὀργάνωση πού ἔπρεπε νὰ διαδοθεῖ σὲ κάθε γωνία ἐλληνικῆς γῆς γιὰ νὰ κατορθωθεῖ ὁ σκοπὸς τοῦ "Ομιλοῦ, δηλ. ἡ γενικὴ ἀναμόρφωση καὶ μαζὺ μ' αὐτὴ κ' ἡ νίκη στὸν ἐκπαιδευτικὸ σκοπὸ· γιατί βέβαια ἡ ἀναμόρφωση τῆς ἐλληνικῆς ἐκπαίδευσης δὲ θὰ εἴτουν δυνατὴ χωρὶς τὴ γενικὴ ἀναμόρφωση, ἀφοῦ «τὸ σχολεῖο εἶναι πάντα ἀπεικόνισμα τῆς ἰδεολογίας, πού ἐπικρατεῖ σὲ μιὰ κοινωνία», ἀφοῦ «τὸ σχολεῖο δὲν εἶναι ἡ ἀρχὴ ἀλλὰ οὐσιαστικὰ τὸ τέλος τῶν ἐπαναστάσεων καὶ τῶν μεταρρυθμίσεων», καθὼς πολὺ σωστὰ διαβάζουμε στὰ Προλεγόμενα (σελ. 9). 'Απ' τὴν ἄλλη μεριὰ εἶδαμε μὲ λύπη μας τὰ χάλια τῆς μεγάλης μάζας τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ, πού ἔφεραν στὸ περίφημο ἀρθρ. 107 — καὶ πού, τὸ πρὸ χειρότερο, εἶχαν μιὰ φοβερὴ ἐπίδραση στὸν «"Ομιλο»· Ἡ ἰδέα τοῦ πρότυπου σχολεῖο, ὅπου εἴταν ὁ πρῶτος σκοπὸς τοῦ "Ομιλοῦ γιὰ νὰ βοηθήσει τὴν ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμιση, ναυαγοῦσε, γιατί μὲ τὸ νέο Σύνταγμα δὲν εἴτουν δυνατό νὰ δοθεῖ ἄδεια γιὰ νὰ ἰδρυθεῖ τὸ σχολεῖο αὐτό. Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο βρήκαμε τὰ πράγματα, ὅταν ἀρχίσαμε νὰ παρακολουθοῦμε ἀπὸ κοντὰ τὸ ἔργο τοῦ "Ομιλοῦ. Τότε εἶδαμε πῶς πολὺ αἰτιόδοξα τὸ εἶδαμε ἀπὸ μακρυνὰ· τότε εἶδαμε πῶς τὸ ἔργο του ὡς τὴ στιγμὴ ἐκείνη εἴτουν μιὰ προσπάθεια ν' αὐξηθεῖ ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν χωρὶς νὰ δοθεῖ καμμιά προσοχὴ στὴν ἰδεολογία τους, τότε εἶδαμε πῶς ὁ "Ομιλος κατῶρθωνε τὸ ἀληθινὸ θεῶμα γιὰ τὴ σημερινὴ ἐποχὴ νὰ συγκεντρώνει μέσα του ἀνθρώπους μὲ τίς πρὸς ἀντίθετες ἰδεολογίες. Κι ὅμως τὸ σχολεῖο τοῦ "Ομιλοῦ θὰ εἶχε τὴν ἀξίωση νὰ λέγεται σχολεῖο ἐπαναστατικὸ, δηλ. σχολεῖο τῆς νέας ἰδεολογίας πού πολεμοῦσε γιὰ τὴ νίκη!

Κι ὅμως ὁ "Ομιλος μόλις ναυάγησε ὁ ἀμεσὸς του σκοπὸς· εἶχε νὰ βάλει μπροστὰ τὸ μόνο σκοπὸ πού τοῦμενε, καὶ γιὰ νὰ τὸ κάνει αὐτὸ εἴξευρε πολὺ καλὰ, μὰς τὸ λείει δὲ στὰ Προλεγόμενα, πῶς χρειαζότανε γενικὴ κοινωνικὴ ἀναμόρφωση· ποῖος θὰ

εἴτουν ὁ «ἓνας» νέος κόσμος πνευματικὸς καὶ ἠθικὸς πού θὰ ἤθελε ὁ "Ομιλος νὰ ἐπιδιώξει τὴν ἐπικρατήσῃ του, ἀφοῦ μέσα στὸν "Ομιλο βρῖσκονται σωρὸς ἀλληλοσυγκρουόμενων κόσμων ἰδεῶν; Ποῖος εἶναι ὁ ἐλληνικὸς κόσμος τοῦ μέλλοντος πού ἀντιπροσωπεύει ὁ "Ομιλος; Εἶν' ἀλήθεια πῶς ὁ ἐπίσημος "Ομιλος, πού ἀποτελεῖται δυστυχῶς πραγματικὰ ἀπὸ ἓνα πρόσωπο ἔχει στὸ κεφάλι του μιὰ ἰδεολογία· μὰ ἀπὸ τὴ στιγμὴ πού ἡ ἰδεολογία αὐτὴ κηρυχθεῖ ἐπίσημα ἰδεολογία τοῦ "Ομιλοῦ — τότε δὲν ξέρω ποῖος θὰ εἴτουν ὁ ἀριθμὸς τῶν μελῶν του, γιατί φυσικὰ πῶς δὲ θάμενε μέσα κει κανένας ἀπ' τοὺς καταφρονημένους «νεώτερους» μὲ τὴ φιλελεύτερη ἰδεολογία τους, μὲ τὴν ἀποστρόφῃ τους πρὸς τὸ βούρδουλ, τὸ χαρακτηριστικὸ τοῦ πολιτισμοῦ πού θὰ κινδύνευε μὲ τὴν ἐπικράτησῃ τῶν φιλελεύτερον ἀρχῶν! Μὰ, καθὼς εἶπαμε, ὁ "Ομιλος σὰ σύνολο ἀπὸ περισσότερα μέλη δὲν ἔχει μιὰ ἰδεολογία — κι ὅμως αὐτὸ εἶναι πρὸς ἀναγκαῖο σήμερα προκειμένου νὰ ἐπιδοθεῖ στὸ σπουδαιότατο σκοπὸ του, «τὸ διαφωτισμὸ τῆς κοινωνίας».

Ποῖο εἶναι τὸ κοινὸ σημεῖο πού ἐνώνει τὰ μέλη τοῦ "Ομιλοῦ; Τὸ γλωσσικὸ ζήτημα δὲν τὸ θέλει λυμένο ὁ "Ομιλος (καὶ κάνει πολὺ καλὰ) — κ' εἶτσι συγκεντρώνει ὅλους πού πολεμοῦν τὴ διγλωσσία καὶ τὴν καθαρεύουσα· σὶδ ἐκπαιδευτικὸ — δὲ βρῖσκεῖ σωστὴ τὴ σημερινὴ ἐκπαίδευση. Μὰ μὲ ποῖα θὰ τὴν ἀντικαταστήσει; Ἐδῶ ἀμέσως ἀρχίζουσι εἰ διαφωνίες, γιατί τὸ κάθε μέλος θὰ δώσει τὴν ἀπάντησιν τὴ σύμφωνη μὲ τὴν ὅλη ἰδεολογία του — καὶ τὸ θετικὸ σημεῖο πού θὰ ἐνώσει τοὺς συμπολεμιστὰς δὲ θὰ βρεθεῖ. Ἐτσι βρῖσκεται ὁ "Ομιλος μιὰ καὶ ἀναγνώρισε ἐπίσημα πῶς δὲν εἶναι πρὸς ἐκπαιδευτικὸς, μὰ ἀναμορφωτικὸς τῆς κοινωνίας ἀπάνου στὸ νέον κόσμον, πού προβλέπει πῶς εἶν' ὁ κόσμος τοῦ μέλλοντος, στὸ δίλημμα ἢ νὰ μὴν κάνει τίποτα κ' ἐπομένως νὰ διαλυθεῖ (τὸ «Δελτίο» μονάχα ἓνα παιδαγωγικὸ περιοδικὸ δὲ θὰ δικαιολογεῖ βέβαια τὴν ὑπερξῆ του), ἢ νὰ δράσει πραγματικὰ καὶ τότε πρέπει νὰ μὰς δηλώσει καθαρὰ ὁ ἐπίσημος "Ομιλος, δηλ. ἡ ὀλιγαρχία, ἴσως ἢ μοναρχία πού τὸν ἀποτελεῖ, ποῖα εἶν' ἡ δικὴ τῆς ἰδεολογία, ποῖο εἶναι τὸ ἀναμορφωτικὸ τῆς πρόγραμμα γιὰ νὰ συνεργαστεῖ μὲ κείνα μόνο τὰ μέλη τοῦ "Ομιλοῦ πού ἔχουν τὴν ἴδια τὴν ἰδεολογία. Τὸ νὰ πολεμοῦμε εἰ φιλελεύτεροι· ἐμεῖς μαζὶ μὲ ἀνθρώπους συντηρητικοὺς πού, ὅσο κι ἂν τοὺς ἐχτιμοῦμε, ὅμως δὲν μποροῦμε νὰ συμφωνήσομε μαζὶ τους στὶς ἰδέες τῆς μόρφωσης τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ μὲ πλουτοκρατικὴ, συντηρητικὴ ἰδεολογία — αὐτὸ μοῦ φαίνεται πῶς θὰ εἴτουν ἠθικὴ αὐτοκτονία μας. Κι ἀφοῦ τὸ Καταστατικὸ τοῦ "Ομιλοῦ, πού ἡ

ἐπιτροπή του θέλει σώνει και καλά να τὸ ἀκολουθήσει πέρα πέρα μὴν ἀκούοντας κἂν τὴ γνώμη τῶν μελῶν, δὲ δίνει κανένα μέσο στὰ μέλη νὰ ἐπιβάλλουν αὐτὰ τὴν πορεία τοῦ Ὁμιλοῦ στὴν Ἐπιτροπή και νὰ μὴ σέρνονται ἀπ' αὐτή, ἔχουν ὑποχρέωση ἀπέναντι στὸν ἑαυτό τους, βλέποντας τίς ἀντίθετες ἀνάμεσα τῆς δικῆς τους ἰδεολογίας και τῆς ἐπίσημης ἰδεολογίας τοῦ Ὁμιλοῦ νὰ παραχωρήσουν τὴ θέση τους σὲ κείνους ποὺ συμφωνοῦν ἑλότελα μ' αὐτή.

Ὅπως εἶναι συγκροτημένος κι ὅπως διοικεῖται σήμερα ὁ Ὁμιλος δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ ἀναλάβει τὸ φορτίο τῆς μεγάλης κοινωνικῆς ἀναμόρφωσης· ὅσο μόνο τὸ νούμερο τῶν μελῶν ἔχει σημασία, ὅσο ἀποφύγεται κάθε συζήτηση ποὺ μπορεῖ νὰ φέρει διάσταση, ποὺ μπορεῖ νὰ ἐλαττώσει τὸ νούμερο αὐτὸ (ἀπόδειξη ἡ **φανερὴ τάση** νὰ ματαιώνονται οἱ ἀρχικὰ ἀποφασισμένες συζητήσεις τῆς Δευτέρας γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ) ὁ Ὁμιλος εἶναι καταδικασμένος στὴν ἀδράνεια δηλ. στὸ νὰ βγάζει τὸ Δελτίο και νὰ προσφέρει γιὰ δυὸ δεκάρες τσάι στοὺς ἐπισκέπτες τοῦ Κέντρου. Ἄν ὁ Ὁμιλος θελήσει ἀληθινὰ νὰ δράσει, θελήσει πραγματικὰ νὰ βάλει μπροστὰ τὸ μεγάλο ἀναμορφωτικὸ σκοπὸ ποὺ βρίσκει ἀναγκαῖο και ὑπόσχεται ν' ἀρχίσει — πρέπει νὰ χρωματισθεῖ ἂν εἶναι συντηρητικὸς ἢ φιλελεύθερος και νὰ κρατήσει μόνο ὁμοίμορφα στοιχεῖα· οἱ ἰδέες ποὺ φαίνονται σήμερα νὰ διέπουν τὸν ἐπίσημο Ὁμιλο εἶναι ἀντίθετες μετὰ τίς δικές μας και μᾶς ἐπιβάλλουν νὰ τὸν ἐγκαταλείψουμε· ἢ ἐπικράτηση πάλι τῶν δικῶν μας ἰδεῶν θὰ μᾶς στέρησει τὴν πολύτιμη συνεργασία προσώπων ποὺ ἀγαποῦμε κ' ἔχτιμοῦμε μὰ διαφωνοῦμε ριζικὰ μαζὶ τους.

Κακὸς και λυπηρὸς ὁ χωρισμὸς — μὰ ἀναγκαῖος γιὰ τὴν ἀδολὴ δράση.

A. ΤΡΑΝΟΣ

Ο ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ

A.

Ἄν γιὰ ἓνα ἄτομο ἔχει μεγάλη σημασία νὰ ξέρη τί εἰσόδημα ἔχει και τί πρέπει ἀνάλογα μὲ αὐτὸ νὰ ξοδεύη, πολὺ μεγαλύτερη σημασία ἔχει αὐτὸ γιὰ ἓνα Κράτος. Ἐνα ἄτομο ποὺ δὲν ξέρει τὸ εἰσόδημά του και τί ξοδεύει ἢ ποὺ ξοδεύει πάρα πάνω ἀπὸ ὅ,τι ἐσοδεύει, γλήγορα βαδίζει στὸ δρόμο τῶν δανείων, στὸ δρόμο τῆς οικονομικῆς ἐξαρτήσεως και ὑποταγῆς, τῆς οικονομικῆς καταστροφῆς και

μαζὶ μ' αὐτὴν ἔρχονται τόσα ἄλλα κακὰ και στὸ τέλος ἢ ἐπαιτεῖα!

Ἐνα ὅμως κράτος ἐκτὸς αὐτῶν τῶν κακῶν, ὅταν ὑπὸ οικονομικὴ ἀποψη βαδίζει χωρὶς πηξίδα, χωρὶς δηλ. νὰ ξέρη τίς οικονομικὲς δυνάμεις του και χωρὶς νὰ τίς ρυθμίσει δίκαια ἐκτὸς ἀπὸ τὰ κακὰ ποὺ ἀριθμήσαμε παραπάνω γιὰ τὰ ἄτομα, δημιουργεῖ ἀνωμαλίες ἐσωτερικῆς, λαϊκῆς ἐξεγέρσεως και συγκρούσεως τῶν διαφόρων τάξεων. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο κυρίως πρῶτα τὰ κράτη και ὕστερα και τὰ ἄτομα αὐτὰ ἀκόμη — τουλάχιστο σὲ κείνους τοὺς λαοὺς ποὺ μποροῦν νὰ σκέπτονται — ὑπολογίζουν τὰ χρηματικὰ τους μέσα, ποὺ μποροῦν νὰ διαθέσουν και τὸ τί ἀνάγκες ἔχουν και προσπαθοῦν νὰ τὰ φέρουν σὲ ἰσοζύγιο, μετὰ τὴ διαφορά ὅτι τὸ μὲν ἄτομο βρίσκει πρῶτα τὰ ἐσοδὰ του και σύμφωνα μ' αὐτὰ κανονίζει και τίς ἀνάγκες του, τὰ ἐξοδὰ του — μέχρις ἐνὸς ὄριου ἐννοεῖται, — ἐνῶ τὸ κράτος μετὰ τὴν κυριαρχικὴ ἐξουσία ποὺ ἔχει στὰ χέρια του, ποὺ τὴν ἀντλεῖ ἀπὸ τὴ δύναμη τῆς ἰσχυρότερης τάξης τὴν ὅποια φυσικὰ και τὰ συμφέροντά της μέσα στὸ κράτος και ἔξω ἀπὸ τὰ ὅρια τοῦ Κράτους ἀντιπροσωπεύει, ὀρίζει πρῶτα τὰ ἐξοδὰ του, τίς ἀνάγκες του και ὕστερα, ἀφοῦ τευνώσῃ τὴ λαϊκὴ οἰκονομία στὸ κρεβδάτι τοῦ Προκρούστη, προσπαθεῖ νὰ ὀρίσῃ και τὰ ἐσοδὰ του. Ἀνάλογη μετὰ τὴν αὐστηρότητα αὐτὴ τοῦ Κράτους εἶναι και ἡ ἀντίδραση ἐκείνων ποὺ συνεισφέρουν γιὰ τὰ μαζευτοῦν τὰ ἀναγκαῖα ὑλικά ἐν γένει μέσα. Αὐτὸ τὸ λογαριασμὸ ποὺ κάνει ἓνα Κράτος γιὰ τὰ ἐξοδὰ του και τὰ εἰσοδήματά του σὲ ἀριθμὸ ὀρισμένο και μετὰ συστηματικὴ τάξη τὸν ὀνομάζουμε προϋπολογισμὸ.

Ἀφίνοντας τὰ ἄτομα τώρα κατὰ μέρος — τὰ Κράτη πρῶτα ἀναμετροῦν τίς ἀνάγκες τους, βάζουν κάθε ἀνάγκη στὴ σειρά ἀνάλογα μετὰ τὴ σημασία της και ὕστερα βρίσκουν γιὰ κάθε ἀνάγκη και τὸν τρόπο ποὺ θὰ εὑρουν τὰ μέσα γιὰ νὰ τὴν καλύψουν, ὥστε νὰ ἔλθουν ἀνάγκες και δαπάνες σὲ ἰσορροπία. Αὐτὸ εἶναι τὸ τεχνικὸ, τὸ τυπικὸ μέρος τοῦ προϋπολογισμοῦ, ποὺ ἔχει ὅμως παραπολὺ μεγάλη σπουδαιότητα.

Ἐστερα σκέπτεται τὸ κράτος ἀπὸ ποιὸν θὰ ζητήσῃ τὰ μέσα γιὰ νὰ σκεπάσῃ τίς ἀνάγκες του και σὲ ποιά ἀναλογία και σὲ ποιά ἀνάγκη ἀπὸ ἕλες και πόσα πρέπει νὰ ξοδεύσῃ σ' αὐτή. Αὐτὸ εἶναι τὸ καθαρῶς ἐπιστημονικὸ, κοινωνικὸ μέρος τοῦ προϋπολογισμοῦ. Ἐδῶ βλέπουμε πῶς σκέπτεται τὸ κράτος γιὰ τοὺς ὑπηκόους του, πῶς γιὰ τὴ δυνατὴ τάξη και πῶς γιὰ τὴν ἀδύνατη τάξη. Ἄν εἶναι παραπολὺ δυνατὴ ἢ πρῶτη τότε τὰ φορτῶνει ὅλα τὰ ἐξοδα, τὸ σταυρὸ τοῦ μαρτυρίου, στὴ δεύτερη, ἐνῶ συγχρό-

ως τὰ ξοδεύει δὲ γιὰ τοὺς δυνατοὺς. Ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἀναλογία μπορεῖ νὰ καταλάβῃ κάπως κανεὶς καὶ ποιά εἶναι ἡ κοινωνικὴ σύνθεσις αὐτοῦ τοῦ Κράτους.

Ὁ σκοπὸς τοῦ Προϋπολογισμοῦ λοιπὸν μὲ λίγα λόγια εἶναι: 1) ἕνα τεχνικὸ βοηθητικὸ μέσο γιὰ νὰ ἐκπληρωθῇ ὁ κυριώτερος τυπικὸς καὶ οὐσιαστικὸς σκοπὸς τῆς οἰκονομίας τοῦ Κράτους, δηλ. ἡ κανονικὴ πρόνοια γιὰ νὰ σκεπαστοῦν ἀρκετὰ τὰ ἔξοδα ἀπὸ τὰ ἔσοδα, 2) νὰ μᾶς δείξῃ τὸ μέγεθος ὅλης τῆς δαπάνης ἐν σχέσει μὲ τὴν οἰκονομικὴ δύναμη τοῦ λαοῦ καὶ τῆς οἰκονομίας του, 3) ὁ προϋπολογισμὸς ὀρίζει τὰ ὅρια μέσα στὰ ὁποῖα πρέπει νὰ κινεῖται ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία, χωρίζεται σὲ τμήματα, ἕνα χρηματικὸ ποσὸ ποῦ εἶναι ὠρισμένο γιὰ ἕνα τμήμα, γιὰ ἕνα σκοπὸ δὲν μπορεῖ νὰ διατεθῇ γιὰ ἄλλο σὲ καμμιά περίπτωση καὶ πρέπει νὰ χωρίζῃ καθαρὰ τὰ τακτικά του ἔσοδα καὶ ἔξοδα ἀπὸ τὰ ἔκτακτα. Ἄν ἐπαναλαμβάνεται ἡ ἀνάγκη τακτικὰ καὶ ὁμοίομορφα κάθε χρόνον, τότε πρέπει καὶ τὸ μέσο γιὰ νὰ σκεπαστῇ αὐτὴ ἡ ἀνάγκη, τὸ ἔσοδο δηλ. τοῦ Κράτους νὰ εἶναι τακτικὸ καὶ ἀρκετὸ. Ὡστε τὰ τακτικὰ ἔξοδα πρέπει νὰ σκεπάζονται μὲ τακτικὰ ἔσοδα. Εἶναι ἔκτακτη ἡ ἀνάγκη, δηλ. γίνεται μιὰ φορά, χωρὶς νὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπαναλαμβάνεται συχνὰ καὶ ὁμοίομορφα, τότε μποροῦμε καὶ νὰ προσφύγουμε καὶ σὲ ἔκτακτα μέσα, π. χ. δάνεια, ἄλλα ἔκτακτα ἔσοδα. Ἄλλοίμονο ὅμως στὸ κράτος ποῦ προσπαθεῖ νὰ σκεπάσῃ τακτικὰ ἔξοδα μὲ ἔκτακτα ἔσοδα, καταφεύγει σὲ ἔκτακτα ἔσοδα γιὰ σκοποὺς ὀχι παραγωγικοὺς, γιὰ ἀνάγκες ἔκτακτες τώρα, οἱ ὁποῖοι ὅμως θὰ φέρουν ὕστερα ἀπὸ καιρὸ ἄλλες ἀνάγκες — τακτικὰς ὅμως πλέον καὶ συνεχεῖς! — ποῦ δὲ θὰ μπορεῖ τὸ Κράτος μὲ τὰ τακτικά του ἔσοδα νὰ τίς σκεπάσῃ!

Ὅταν μελετᾶμε ἕναν προϋπολογισμὸν ἔχουμε ὑπ' ὄψιν μας τὴ διάκρισις ποῦ ἐκάναμε παραπάνω, δηλ. 1) τὴν τυπικὴ ἢ τεχνικὴ ἀποψη καὶ 2) τὴ δημοσιονομικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀποψη τοῦ προϋπολογισμοῦ.

Στὴν πρώτη ἔχουμε νὰ ἐξετάσουμε καὶ τὸ σύστημα τῶν διαιρέσεων του καὶ τὴν κατάταξιν τοῦ ἐνὸς ἢ τοῦ ἄλλου ἐξόδου ἢ ἐσόδου στὸ Α ἢ τὸ Β τμήμα τοῦ προϋπολογισμοῦ, κατόπιν τὸ ζήτημα τῆς ταμακῆς ἐνότητος, ποῦ ἔχει μεγάλη σημασία γιὰ τὴν εὐκίνησιάν των χρηματ. μέσων τοῦ Κράτους, ὥστε νὰ μποροῦν οἱ ἀνάγκες τοῦ Κράτους νὰντικρίζονται πάντοτε μὲ τὰ κατάλληλα μέσα γιὰ νὰ σκεπαστοῦν καὶ νὰ μὴ δημιουργοῦν μέσα στὸν προϋπολογισμὸν ἐδῶ μὲν ἔλλειψιν, ἐκεῖ δὲ συγκέντρωσιν ἀ-

σκοπῆ χρημάτων καὶ γιὰ νὰ μπορῇ κανένας ὅσο τὸ δυνατόν εὐκολώτερα νὰ ἐξελέγχῃ τὸ σύνολο τοῦ προϋπολογισμοῦ, ποῦ θὰ εἶναι ὅταν ἕνα σῶμα δταν τηρηταὶ ἡ ἀρχὴ τῆς ταμακῆς ἐνότητος καὶ δὲν χωρίζεται σὲ τμήματα ποῦ δὲ συγκοινωνοῦν μεταξὺ τους. Εἶναι δηλ. ἡ ἀρχὴ αὐτὴ ὅταν τὸ νόμο των συγκοινωνούντων ἀγγέλων, ὅπου τὸ ὑγρὸ ποῦ εἶναι στὸ ἕνα βρίσκεται στὴν αὐτὴ ἐπιφάνεια μὲ τὸ ὑγρὸ ποῦ εἶναι στὸ ἄλλο. Ὑστερα — πάλι ἀπὸ τὴν τυπικὴ ἢ τεχνικὴ ἀποψη — ἔχουμε νὰ ἐξετάσουμε ἂν ὁ Ὑπουργὸς των Οἰκονομικῶν ἔλαβε ὀλη τὴ φροντίδα γιὰ νὰ ἀντικρίζονται τὰ ἔξοδα ἀρκετὰ μὲ τὰ ἔσοδα, δηλ. ἂν εἶδειξε εὐλικρίνεια, ἂν ἐλογάριασε τὰ ἔσοδα τοῦ προσεχοῦς χρόνου μὲ τέτοιον τρόπο ὥστε νὰ πραγματοποιηθοῦν ἐπάνω κάτω ἢ τὰ ἐφ' ὅσον ὅσο ὥστε νὰ κάμῃ εὐχάριστη ἐντύπωσις μὲ ψεύτικα περισσεύματα ἢ ἐλάττωσις καὶ ἀπέκρυψε τὰ ἔξοδα ὥστε νὰ τὰ φέρῃ σὲ ψεύτικο ἰσοζύγιον μὲ τὰ ἔσοδα γιὰ τὸν αὐτὸ σκοπὸ. Καὶ τὸ ἕνα καὶ τὸ ἄλλο, φούσκωμα των ἐσόδων καὶ ἐλάττωσις των ἐξόδων φέρουν τὰ ἐλλείμματα, ποῦ εἶναι δὲ τόσο γνωστὰ σὲ μᾶς, καὶ τὰ ἐλλείμματα ἀναγκάζουν τὸν ὕπουργὸν νὰ ζητήσῃ πιστώσεις ἀναπληρωματικὰς ἢ συμπληρωματικὰς γιὰ νὰ τὰ σκεπάσῃ καὶ τότε δὲν ἔχουμε προϋπολογισμὸν ἀλλὰ ἀπάτη καὶ κοροϊδία! Ὁ διαπρεπὴς στὰ δημοσιονομικὰ Stourm λέγει ἐτι «γιὰ νὰ γίνον ὑπολογισμοὶ σωστοὶ ἀπαιτοῦνται δυὸ ἀρετὲς: ὀξύνοια καὶ εὐλικρίνεια. Ἡ ὀξύνοια ἐπιτρέπει στὸν Ὑπουργὸν των Οἰκονομικῶν νὰ βλέπῃ καθαρὰ τὸ μέλλον, ὅσον τὸ δυνατό καθαρώτερα ἢ εὐλικρίνεια δὲ τοῦ ἐπιβάλλει νὰ λέγῃ τὴν ἀλήθειαν ἐξάστερα. Καὶ τὰ δυὸ ὅμως πρέπει νὰ συνυπάρχουν. Δὲν ὀφελεῖ νὰ εἶναι ὁ Ὑπουργὸς εὐλικρινὴς χωρὶς νὰ εἶναι ὀξύνοιος. Καὶ πάλι τί ὀφελεῖ ἡ ὀξύνοια ἂν ἀπὸ ἔλλειψιν εὐλικρίνειας τὸ φῶς εἶναι κρυμμένο «ὑπὸ τὸν μόδιον;» Ἡ ὀξύνοια εἶναι χάρισμα ποῦ τὸ τελειοποιεῖ ἡ πείρα.» Αὐτὰ λέγει ὁ Stourm καὶ ἔχουμε ἄπειρα παραδείγματα Ὑπουργῶν ποῦ ἐν γνώσει ἐξογκῶνουν τὰ ἔσοδα καὶ βλέπουμε ἕνα γεροῦσιαστή στὴ Γαλλίαν νὰ λέγῃ: «ἡ αὐξήσις των ἐσόδων γιὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐφαίνετο νὰ ἀνέλθῃ στὸ ποσὸν τοῦ ἐνὸς ἑκατομ. Ἄν τώρα ἐσημειώθῃ στὸν προϋπολογισμὸν αὐξήσις τριῶν ἑκατομ. αὐτὸ ἐγινε διότι ἐπρεπε νὰ κλείσῃ ὁ προϋπολογισμὸς μὲ ἰσοζύγιον!!» Καὶ σ' αὐτὸν τὸ λογαριασμὸν οἱ περισσότεροι ὕπουργοί μας ἔδειχναν πάντοτε μεγάλη ἐπιτηδεσιότητα: εἶχαν καταντήσῃ ταχυδακτυλουργοὶ καὶ ἐπειδὴ τέτοιαι δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι πολλοὶ σ' ἕναν τόπον περιορίσθη ἡ τέχνη σὲ πέντε ἕξιν ἀνθρώπους, ποῦ εἶτε μέσα στὴ Βουλὴν εἶτε ἔξω ἀπ' αὐτὴ ἀλληλοεργονθοσκαποῦντο, ὁ ἕνας ἐβγαζε ψεύτη καὶ ὕποκριτὴν τὸν ἄλλο καὶ οὐ-